VI.

354.

Q. D. B. V.

De

# DOMINIO EMINENTE

DISQVISITIO POLITICA.

*De qua*

In Inclyta Argentoratenſium Academia,

*Præſide*

JO. HENRICO BOECLERO

Hiſtoriar. Profeſſore, & h. t. Academiæ

RECTORE:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

*Reſpondebit*

M. MICHAEL von Oppenbuſch.

In auditorio SOLLENNI

*M. Mart. d. 3.*

*ARGENTORATI*

Typis expreſſit JOHANNES Pickel.

*Anno Chriſti*

M. DC. LIX.

# VIRIS

*Generoſis, Magnificis, Nobiliſsimis, Ampliſsimis, Admodum Reuerendis, Præclariſſimis*

S. R. M. SUECIAE

# CONSISTORII

*In Ducatu Bremenſi & Verdenſi*

# CONSESSORIBUS:

Dominis Mæcenatibus & Patronis ſummâ reuerentiâ colendis

Animum tam illuſtri Collegio deuotum

*His paginis declarat, ſeque totum*

*Dedicat*

M. Michaël Oppenbuſch.

Ad

Præcellentem & Pereximium Dn. Reſpondentem, Amicum perdilectum.

*QVi nuper verbis cathedram reſonare diſertis*
*Feciſti, unde ingens gloria parta Tibi,*
*Nunc iterum palmæ contendis honore potiri,*
*Et geminas tantum ſedulitate decus.*
*Næ tua nobilibus doctrina placere Patronis,*
*Et digna ornari nempe meretur ope.*

*Scr.*

Jo. Henricus Bœclerus
h. t. Acad. Rector.

# DE DOMINIO EMINENTE

## DISQVISITIO POLITICA.

DOminium eminens ſiue ſuper-eminens inter Maieſtatis jura enumerauit Gro- De I. B. & P.
tius, atque ita deſcripſit, vt mentem eius ſatis 1,3,6.
queamus perſpicere; quanquam loquendi ad hunc modum auctoritatem feciſſe potius quam à veteribus accepiſſe cenſendus eſt.

Quem quidem facilius excuſare debent, qui nunquam dubitarunt, pleraque ciuilis ſcientiæ argumenta repertis nuper vocabulis, aut aliter quam antiqui ſolebant vſurpatis eloqui.

An autem fingi hoc à Grotio, rectè exiſtimet Clariſſimus Feldenus, tum apparebit, ſi exquiſiuerimus, ſit ne Dominium eminens peculiare Ius Maieſtatis à cæteris diſtinctum, an ſub alio ſummæ poteſtatis jure contineatur, idemue cum eo aut eius pars ſit.

Ad ſolam enim ſummam poteſtatem referri neque dubitauerit quiſpiam, & deſcriptio Grotii ſatis oſtendit.

Cui Dominium eminens eſt, *quod Ciuitas habet in Ciues, & res* 1,3,6.
*Ciuium ad vſum publicum.* exercendum ſcil. vtilitatis publicæ cauſa, vt jam dictum eſt; & vt Compenſatio fiat ei, cui ex hac cauſa aliquid abeſt, ex communi; ſi fieri poteſt, ſicuti alibi ſupplet. In Regno igitur Regis, in Ariſtocratia Optimatium, in populari Republica, Populi, in mixto ſtatu pro mixtionis formula, apud ſummam ſemper & vbique poteſtatem; quam vel vnus vel plures diuiſim habent, hoc jus reſidebit.

Ad ea autem jura, quæ vnam Reipub. partem ſpectant, in quo genere ſunt, bellum, fœdera, judicia, Magiſtratus & ſimilia, non poſſe referri Eminens Dominiũ, res ipſa docet in materia latius patente. Quod ſi ad ferendarũ legum poteſtatem oculos retuleris, qua multa Veteres præſertim complecti & concludere ſolent, quæque ex ſua indole per totum Reipublicæ corpus latè pertinet, non abſurda ſane figura vtetur, qui dixerit: Supremam poteſtatem tali in caſu, ſingulorum bonis Ciuium legem dicere; vt exempli ergo ita

loquamur; accurate tamen loquendo hic actus non occupabitur in ferenda lege ciuili, ſed exercebit jus ipſi poteſtati nomotheticæ æquæuum, & ab ipſa natura imperio conſtituendo attributum.

Suffraganturque hactenus *Grotio*, qui inter Iura Maieſtatis, ſeorſum, *poteſtatem in poſſeſſiones & bona privatorum*, numerant. quod & *Arniſaus* in opere huius argumenti fecit. Ea enim poteſtate, parum accurate plerumque explicatâ, ſicut *dominium eminens* non expleri, ita partem eius indubie conſtitui, arbitratur *Grotius*.

De I. Maieſt. lib.3.c.1.

Quem forte rectius aliquis opinetur facturum fuiſſe, ſi dominium eminens ad poſſeſſiones & bona tantum ciuium retuliſſet: gloriam nihilominus rei explanatius traditæ meriturus. Verum, ut ad perſonas quoque, & alia jura ciuium produceret, magna eum ratio permouere potuit: cum videret, quædam huius generis aliis ſummi Imperii juribus, neque recte neque ſubtiliter tribui poſſe; & minus Philoſopho dignum iudicaret, imperii voce communiter defungi, vbi de partibus Imperii in proprias appellationes diſcretis quæſtio eſt. Sicut factitaſſe alios haud profectò paucos ſatis conſtat. A quibus ſi tu quæras, quo jure dicant iſta fieri, quæ Grotius jure eminentis dominii definit; reſpondebunt utique jure & vigore ſummi Imperii. Neque cum omnia conquireret, aliud, quod diceret, habuit Clariſſ. *Feldenus*, quam hoc: *ciuem omnia Reipublicæ debentem etiam adigi à Magiſtratu* (ita cum vulgo de ſumma poteſtate, ſiue Imperio loquitur) *tempore neceſſitatis poſſe, vt ſuum officium faciat*; *nec propterea neceſſe eſſe, aliquod dominium ſupereminens fingere*. At vero Rex, ſæpe legem inuitis fert; milites ſæpe inuitos conſcribit; Magiſtratus ſæpe invitos conſtituit; tributa inuitis ſæpe indicit, atque in his omnibus, vt officium ciuitati debitum faciant, ciues adigit; idque non neceſſitatis tantum tempore, quæ ſeorſum ſuo jure cenſetur, ſed in perpetua & ordinaria adminiſtratione Reipublicæ (Platonis enim Rempublicam manet illa felicitas, ubi plerique ſponte, ac ſuopte ingenio officium facient) neq; tamen propterea quod ſumma poteſtas hoc facit, nihil opus eſt exprimere, quæ pars ſummæ poteſtatis, de conſtituentibus eam, in illo vel iſto genere verſetur.

Ad Grot: l.B. 2.14, 7. & 8.

Res tota interim è cubilibus ſuis in hunc modum euoluenda eſt. Summa poteſtas ciuitatem, & in ea, perſonas, res ac jura, actiones, moderatur, eo ordine ac diſpoſitione, quam natura ipſa ad finem publicæ felicitatis obtinendum luculente præſcripſit. In

quo

quo ordine id vel maxime eſt naturale in oneroſis, ne qua pars vltra modum partis oneretur, ſed ciuium quiſque pro virili toleret, quæ ciuitatis vſus poſtulat. Verum, vt eſt varia rerum ciuilium & ſæpe anceps conditio, ſi ſummæ poteſtatis prouiſio ad finem illum ſuperiorem via ordinaria explicari morali æſtimatione nequit, tum natura ipſa non repugnat, quin fines inferiores ſuperiori, quem ſumma poteſtas omittere non poteſt, obtemperent concedantque, non in infinitum tamen. Atque ita perſonis, rebus, actionibus ciuium ſic contingit vti ſummam poteſtatem, intra certos tamen limites, ſicut iis vti, alias, nec moris nec juris ſocialis ac æquabilis eſſet. Siue quis hoc velit *δίκαιόν τι πολιτικὸν* ſiue *τὸ ἐπιεικὲς* imitatione Philoſophi, appellare. Quod ſicut in aliis rebus, ita in ſummæ poteſtatis iure explicando, natura in ſubſidium ſui operis commenta videtur. Cuius & hæc induſtria eſt, vt in viam reducere, quicquid aliunde petitum eſt, & ſarcire ac inſtaurare ordinem ſemel decretum contendat. id quod in ciuili & morum genere, non minus quam in cetera rerum vniuerſitate, apparet; quodque alibi vis inſita & innata, hoc in ſociali vita recta ratio, perpetuo naturalis ordinis conſeruandi ſtudio, machinatur.

Hinc probe intelligitur, *vtilitatem publicam*, quæ ſubſidiaria ope Dominii eminentis explicatur, non illud ſignificare, quod ad pleraque omnia ciuilia inſtituta pertinet: quid enim eſt, vel jure vel more ciuili introductum, quin vtilitati publicæ ſeruire & dicatur & putetur? ſed exquiſitiori loquendi genere, ad neceſſitatis imperioſas rationes adſtringi, ſicut neceſſitas morali definitione ad finem conſequendum, citra fucum & cauillationem, dirigitur. Multi erroris & infiniti flagitii fons eſt in Repub. architectonicis iſtis, vt ſic vocemus, appellationibus, res vel paruas vel prauas præſcribere. At Dominii eminentis vſum, magna & clara voce inuocabit publicæ ſalutis expediendæ ratio: neque vltra quam opus eſt, producendum; & correctione ac compenſatione, totius ciuitatis viribus faciendâ temperandum.

Igitur ad jus Dominii eminentis explicandum, non opus eſt jura fiſci adhibere, aut de patrimonio imperantium differere. Habent ſuum illa in Republica ordinem, ſed loco diſtincto: qui cum hac materia confundi non debet. Atque ſi licet in tranſitu hæc annotare, naturaliter debentur Imperantibus, vt exempli gratia,

V. Arniſæum de I. Mai. 3. 1. 2. &c.

 Regi-

Regibus ſtipendia: vnde, Reipublicæ regendæ intenti ſuam fortunam honeſte ſuſtineant. Quæ niſi ciues ſponte conferant, exigi ab iis poſſe nemo dubitauerit; non quidem jure eminentis dominii, ſed alio ſummi Imperii nomine, quod ad tributa & exactiones merito reducitur. Ea origo prima patrimonio & fiſco Principis.

Neque huc pertinet, vt à nonnullis quidem adhibetur, illa diſputatio: an omnia ſint Imperatoris? Quaſi vero vel eadem ſit in hunc diem Imperatorum omnium poteſtas, eadem Imperii forma, vel ad anguſtias vnius exempli, nec bene plerumque explicati, ipſa Philoſophia de juribus maieſtatis redigi debeat; quæ omni ciuitati perfectæ, ſiue Reipublicæ, & ſemper competunt. Itaque & Eminens Dominium, ſi vlli, omni vtique Reipublicæ conuenit. In Imperio autem noſtro Germanico, non niſi toti Imperio, id eſt, Imperatori & Ordinibus tribui poſſe, illuſtri exemplo poſtea noſcitare licebit.

Dominium quidem Vniuerſitatis, non eſſe huius loci, per ſe intelligi exiſtimo. In eminente enim Dominio quæritur, non, quid ſummæ poteſtati liceat, in ea, quæ ſunt vniuerſitatis; ſed in ea, quæ in vniverſitate ſingulis, vt ſingulis partibus vniverſitatis debentur vel aſſignantur. Niſi quod diſtinctius licet iſta proponere. Vniuerſitas vel totam ciuitatem notat; & tum penes quem, aut penes quos eſt ſumma poteſtas, refert aut referunt quaſi perſonam vniuerſitatis; atque ita jam non quæritur, quid per Eminens Dominium, ciuitati ſiue vniuerſitati, in ſe, vt eſt totum, liceat: vel intelliguntur *vniuerſitatis* voce, collegia, ſocietates, corpora alia, quæ ſunt ciuitatis & maioris vniuerſitatis partes; vbi vniuerſitates eiuſmodi, quantum ad quæſtionem dominii eminentis, ſingulorum rationem induunt; neque ingrediuntur amplius diſputationem de dominio vniuerſitatis, quomodo huc afferebatur.

Vid. Amiſ. de I.M.3,1,4 &c. Non contendemus cum illis, qui ad hunc locum explicandum, *Dominium Iuriſdictionis* protulerunt; & copioſius conjunctis *protectionis*, *juriſdictionis*, *adminiſtrationis* vocabulis interpretati ſunt. Si tamen in quæſtionibus arduis fas eſt cum Philoſopho ἀκειβολογεῖν, *protectio* vt bonorum, ſic hominum, *defenſione* ciuitatis continetur: quæ defenſio aduerſus quaſvis injurias aut vim, vel juriſdictione, id eſt, via juris & judiciorum in ciuitate; vel vbi judiciis locus non eſt, ſiue in ciuitate, ſiue aduerſus externos, armis ſeu tutela armata perficitur. Atque hæc ſunt diſtincta ſummæ poteſta-

teſtatis capita: nec idem notant, quod eminens dominium. *Adminiſtrationis* vox adeo late patet, vt in omnibus maieſtatis juribus illi locus eſſe poſſit: inprimis autem non demonſtrat nobis illud ſingulare, quod hîc quæritur, ſed potius abſcondit. Et quomodo acciperent hoc loquendi genus, qui Regi nihil præter *adminiſtrationem* Reipublicæ ita relinquunt, vt omni potentiori Imperio Dominioque interim eum arceant? Quo ſenſu & alii ſæpe, quæ alieno nomine aguntur, non proprio, *adminiſtrari*; curatoreſque rei commiſſæ mandatæve, actores denique non auctores, *adminiſtratores* appellant.

Solent, qui in hac re declaranda verſantur, *Senecam* auctorem laudare eius diſtinctionis, qua Imperium à Dominio diſcernitur. Quam ille quidem verboſius explanat, certatim hactenus deſcriptam, ex VII. *de Benific.* cap. 4. 5. 6. *Iure ciuili* (id eſt, ratione imperii, ſiue ſummæ poteſtatis, ciuilem ſocietatem continentis) *omnia Regis ſunt* (hoc enim exemplo vtitur) *& tamen illa, quorum ad Regem pertinet vniuerſa poſſeßio* (qui & perſonam Vniuerſitatis ſeu totius ciuitatis refert) *in ſingulos dominos deſcripta ſunt, & vnaquaque res habet poſſeſſorem ſuum. Ad Reges enim poteſtas omnium pertinet, ad ſingulos proprietas.* Et poſtea: *Omnia Rex imperio poßidet, ſinguli dominio.* Et: *Cæſar omnia habet, fiſcus tantum priuata & ſua: & vniuerſa in Imperio eius ſunt, in patrimonio propria.* Attulerat exempli loco: *Fines Athenienſium aut Campanorum vocamus, quos deinde inter ſe vicini priuata terminatione diſtinguunt, & totus ager huius aut illius Reipublicæ eſt: pars deinde ſuo domino quoque cenſetur.*

Facunde expreſſit, quomodo ſumma ciuilis poteſtas, vt in perſonas & actiones ciuium, ita in bona & poſſeſſiones agere poſſit, ſalua proprietate ſingulis dominis ſemel conſtituta, & ad ordinem ciuilem relata. Sed hæc facultas latius explicatur circa bona & poſſeſſiones priuatorum, quibus & onera quædam imponere, & leges ponere poteſt: etiam extra vſum Eminentis Dominii, ſicut à Grotio id deſcriptum eſt. A cuius mente, citra cauſam, longe abierit, quicunque omne illud ſuperius & architectonicum poteſtatis ciuilis jus, nataſque inde varias ad finem ciuitatis & vtilitatis publicæ conſeruationem diſpoſitiones, ſupereminentis Dominii vſu inſtituerit terminare. Simul illud intelligi datur, in jure ſupereminentis Dominii, non quamuis & communem ordinationem ſummæ poteſtatis animaduerti; ſed exerceri actus veriſſimo

 domi-

dominio debitos. Quod quia duplicari non debet, conſentaneum rationi videtur, dicere: ciuium dominium (non enim aliter, quam in ſocietate ciuili conſiderare hic fas eſt) intelligi cum exceptione dominii Eminentis, quam exceptionem, in ordine ad finem ciuitatis, certo rerum ſtatu omnibus in partem ciuitatis venientibus, publica & ſumma ratio dictat. Neque ita metuendum eſt, ne priuata Dominia ſupereminente Dominio prorſus abſorbeantur. quæ ſatis ſubſiſtunt ſcilicet, ſuumque jus tuentur, etiamſi juri ſupremo, aliquando certos intra limites cedere jubeantur.

De ipſa voce *Dominii*, cum, præter bona & poſſeſſiones, à *Grotio* ad alia producitur, non veremur, ne quis liticulam moueat. Satis enim auctoritatis eſt in exemplis veterum, dominos & dominia latius appellantium: neque juniores tam reſtricte ſemper loqui videmus, vt nouitatem hic quiſquam ſuſpectare aut extimeſcere debeat.

Ex iis, quæ vitandæ confuſionis in ipſo limine hactenus annotata ſunt, abunde perſpicitur: nihil minus, quam de eminente dominio loqui, qui, *Principem cum alterius detrimento, ſine juſta cauſa locupletiorem fieri ſuo jure poſſe, Cæſarem & Papam bona priuatorum ſuo jure diripere poſſe*; impudentius an indoctius ſcribere auſi, De Rep. 1, 8. merito à *Bodino* incuſantur. Rapinis enim tyrannicis, nihil cum ſalubri publice ratione eminentis dominii eſſe commercii, juriſque appellationem non niſi per injuriam ſummam, talibus obduci facinoribus, in aperto eſt. De I. B. 3, 19, 7. Nec omiſit *Grotius*: dominii eminentis vſum *in regimine non dominico, ſed ciuili, & regio vnice* ſpectari.

Enimvero exemplis, ad Philoſophiæ regulam explicatis, res tota illuſtrabitur. Incipiemus à perſonis. vbi ardua quæſtio, an deditio innocentis, vnquam jure ſupereminentis dominii defendi poſſit? Quam quæſtionem ſi quis potius ad aliud genus ſummi Imperii, & ad judicia ac pœnas referendum exiſtimet, illi cogitandum erit, eſſe locum huic dubitationi, vbi nec ex parte dedentium, nec ex parte expoſcentium, de pœna agitur. Ponitur caſus illuſtris Tom. 1. declamat. 27. apud *Libanium*: *Tyrannus ex vrbe propinqua poſtulauit formoſum adoleſcentem, adiectis de bello inferendo, niſi traderetur, minis. Ciuitas bellum maluit tolerare, quam adoleſcentem tradere. Cum iam graui obſidione eam premeret Tyrannus, pater adoleſcentis, interfectum filium de mœnibus proiecit: cædis mox, ſoluta obſidione, accuſatus.*

Plura hic partitim quæri poſſunt: primum, an ciuitati vitandi belli cauſa dedere tyranni libidini hunc adoleſcentem licuiſſet? deinde, an procedente periculo, non iam belli, ſed excidii vitandi cauſa id facere ea potuiſſet? Tertio: an ciuitati idem licuiſſet in adoleſcentem facere, quod pater fecit? Quarto: an pater rectius dediſſet eum, quam interfeciſſet? Porro, an poſita patris in filii, filii in ſuam vitam, poteſtate, adigi vel ad mortem, vel ad deditionem peragendam alteruter aut vterque potuiſſet? Denique an ciuitati vel tali vel vllo caſu ius ſit, probro & ludibrio vnius aut plurium ciuium, ſalutem publicam redimere?

Nam patris quidem, filii cariſſimi & volentis cæde, patriam liberaturi, defenſio tota in locis æquitatis verſatur: neque vt abſoluat factum iudex, ſed vt ignoſcat propoſito auctoris, contendit. In qua multa præclare Orator poſuit. Ciuitatem enim, quo minus dedendum adoleſcentem putaret, reuerentia deorum, ſortiſque humanæ & naturalis honeſtatis, retentam pronuntiat. Sed ne tum quidem, cum excidium in oculis eſſet, probro & infamia cariturum fuiſſe, ſi quod factum eſſet de dedendo adoleſcente decretum, oſtendit: vt in re communi hominum iudicio damnata. Huc enim pertinet, quod concionem reclamaturam tali decreto inducit: ὡς οὐκ ἔννομα ταῦτα, οὐδὲ εἰωθότα, nec iure, nec more talia fieri. Ciuitatem adeo non honeſte facturam, quod ipſe fecit, præueniendumque tali facto ciuitatis pudorem fuiſſe, diſputat. Hæc valde honeſta haberi par eſt: quæque eadem opera declarent, quam ſolicite, caute, honeſte verſari in eiuſmodi neceſſitate expedienda ciuitatem deceat.

Non tamen nihil in alteram partem dicitur de iure ciuitatis, quod Orator, ex præſcripto artis, maluit dictioni cauſæ priuatim contribuere, cum nullibi fortius publica cauſa agatur. Quaſi ciuilius ex ore miſeri patris audiretur, quod ciuitas fortiter pro ſe vindicare ſolet: δεῖ γὰρ ἐπεύχεσθαι μὲν μὴ περιπεσεῖν ταύταις ἀνάγκαις. ἐπειδὰν δ' ἔλθωσι, μηδὲν ἀναγκαιότερον τῆς πόλεως νομίζειν. *Optare quidem oportet, ne eiuſmodi neceßitates incidant: ſi tamen inciderent primam ciuitatis rationem haberi par eſt.* Cuius hoc jus, mox ſanctius adſtruitur. Diis enim auctoribus tribuit jus illud σῶμα ἓν ὑπὲρ πόλεως ἀπιέναι: *unum hominem pro ciuitate interire*: illuſtratque exemplo oraculi Pythii, quo reſponſum eſt, non non deſituram Athenis famem, donec ciuium aliquis prolem ſuam exitio offerret. Quod Leus fecit ob-

latis.

latis filiabus : quibus honoris cauſa Λεωκόρειον templum extructum eſt. Sed videre hic quoque licet, quam caute philoſophentur Antiqui. Nam offertur à priuatis, non exigitur à ciuitate, quod ciuitati debitum, diuina auctoritas addita, vt ethnicorum captus erat, demonſtrabat. Atque hoc eſt illud in hac quæſtione difficilimum ſane: an, quia priuati tenentur, ſalutem publicam ſuæ proponere. ad hoc faciendum, & quouſque adigi queant? Coget ſumma poteſtas ciuem quemuis vi legislatoria, ad faciendum quicquid officium aut virtus aliqua iubet. Sed hic aliud quæritur. An enim coget quoque ſumma poteſtas ciuem, vt faciat, quæ æterna honeſtatis ratio damnat? vt pudicitiam alienæ libidini exponat? vt ad nefaria miniſteria ſe addicat? itaque ad hoc, nec dedere potuit ciuitas adoleſcentem, nec deditionem ipſi patrique imperare. An ergo mortem potuit ſponte ſumendam præcipere vel filio, vel patri? Atqui & tyrannorum leges, quos pœnæ titulo ſublatos cupiunt, iis indulgere ſolent aliquando voluntariam mortem, non imperare. Patrem vero ad occidendum filium adigere, omnis humanitatis limites excedit. Quid? quod in vitam ſuam nemo tam plenum ius accepit, vt violentas ipſe ſibi manus afferre queat.

Et in pudicitiam quidem ac honeſtatem ciuium ciuitas nullum ius, niſi ad tuendum habet. Vt hæc ſalua cuique ſint, ciuitates inſtitutæ ſunt. Itaque vel ad vnius ciuis pudicitiam tuendam, bella pia & iuſta geri, nulla ætas dubitauit. Sicut nec ſingulis ciuibus licet honeſtati ſuæ vim facere. *Ad quædam enim nulla debet ne-*
Controv. III, 17. *ceſſitas compellere*, vt recte *Varius Geminus* apud *M. Senecam* diſputat. Cuius rei tantus eſt in animis recte inſtitutis ſenſus, vt vitam potius proiicerent, quam eripi ſibi pudorem multæ præclaræ fœminæ paterentur, quanquam potuiſſet aliquando locum habere
I, 58. illud apud *Liuium*: *Vnde conſilium abfuerit, culpam abeſſe.* Sed metu tanti dedecoris, ad remedium ab homicidio in ſe, id eſt, à delicto
De C.D. I, 16. petendum properantibus, *quis humanus affectus*, inquit *Auguſtinus*, *nolit ignoſcere?* Magnarum conſternationum hæc eſt indoles, vt non patiantur ad aliud hominem reſpicere, quam quod tanta circumſtantia animum occupauit, præſertim vbi vrgentius malum eſt, quam quod mitti in conſilium cogitationes ſinat. Quo fit, vt fugiendo periculum, quod terret; ruatur in periculum, quod præ terrore præſentiori, quale ſit, non æſtimatur.

In vi-

In vitam ciuium, quod ſit ius ciuitatis ſeu ſummæ poteſtatis, non vage declarandum eſt. Eſſe igitur ciuitatem dominam vitæ neciſque ciuium, vt veteres loquuntur, ex vi iuriſdictionis ſiue poteſtatis iudiciorum, controuerſia caret. Atque hoc ius nititur merito, & obligatione ad pœnam, neque aliter animo concipi poteſt. Alteram partem, jure belli contineri dixeris: quo videtur, vt ciuis vitam ſuam debere ciuitati propugnandæ, ita ciuitas, vitâ ciuium multorum vti poſſe, ad ſeruandum totum corpus. Sed hoc jus belli, in ſe & ex ſe apprime temperatur. Hic enim non eligitur vita, ſed opera ciuium ad finem, quem dixi: & cum exitus fortuna moderante, vndique incertus ſit, non minus ad ſpem, quam ad metum via patet. id quod tot admirabiles & inopinati certaminum euentus abunde docent. Quod ſi quis dixerit; hunc numerum ciuium tradamus hoſti ad cædem, vt reliqui viuant: nec pie nec honeſte loqueretur. At enim hoc in bello fieri videmus? Videmus: ſed aliquando malè; nunquam autem licite, niſi ſub illa deſtinatione & lege operæ ac ſpei, de qua mentionem intulimus.

Atque iſta quidem, vnde fluant, ipſis vocabulis demonſtratur. Quod vero ex jure ſupereminentis Dominii diſtinctius appellato, ciuitas vitam ciuium innocentium, vtilitatis publicæ cauſa, deſtinato propoſito queat perdere, id vero nec diuinis nec humanis literis firmatur. Tractatus eſt hic locus in fabulis, modum philoſophiæ caute cuſtodientibus, quando de Iphigenia mactanda comminiſcuntur. Primo enim, à numine arceſſitur, vltra ſcilicet humanæ poteſtatis limites poſitum negotium. Et certe, ſi quod tale jus ciuitati vnquam poſſet competere, vix eſt, vt humanam ſapientiam liquido examine, momenta & rationes & tempora eius ratiocinaturam credamus. In quo genere dubitationis, morali judicio, jus ſtatuere quis poteſt? Deinde, à læſo numine repetitur origo rei, & facinus patris mactatione filiæ vlturo: vt origo quæſtionis ex vindicta & pœna ſurgere, & tum demum illuc pertinere intelligatur, ſi pro communi totius populi ſalute vnum caput innocens recte immoletur. Sic quoque ſupereminens jus ciuitatis ſeu populi refuga manu tractatur: dum & omnis rei expediendæ ratio ad voluntatem & electionem virginis, mortem pro ciuibus glorioſam optantis, apud *Euripidem* transfertur; & patronus ei datur è principibus viris, Achilles, qui eam cædem verbis primo Iphigen. in Aul.

Apud Dictyn Cretenſ. lib. I. coarguit, mox manu impedit. ſicut hiſtoria habet. Nam Poëtæ ἀπὸ μηχανῆς ſoluunt negotium, & Dianam aduocant, ad liberandam victimam, quæ ipſi deſtinata erat. Quibus ambagibus, potiorem tali jure clementiam etiam diuino ſuffragio, non obſcure ſignare videntur. Neque alio pertinet, quod infinitam malorum ſeriem, ab Iphigeniæ decreta cæde, tanquam ex fonte deducunt,

Ex his, ni fallor, ſuppleri poſſunt, quæ de quæſtione huius De I. B. 2. 25, 3. generis *Grotius* diſputat. qui, cum deſeri poſſe vnum ciuem quamvis innocentem, ab hoſte expoſtulatum, ſi ciuitas longe impar ſit hoſtium viribus, pronuntiaſſet: poſtea etiam illuc peruenit, an tradi in manus hoſtium ciuis innocens poſſit, vt vitetur imminens alioqui ciuitatis excidium. Non enim nihil pro *Vaſquio* hactenus annotatum eſt. Quæ *Clariſſimus Feldenus* affert, ideo ciuem innocentem tradi non poſſe hoſti poſtulanti, quia ſeruile ſit partem ſuam teneri, ſine cauſa ad ludibrium alteri præbere, cum libertas vita carior eſſe debeat, adeoque ſatius ſit omnes mori, quam in ludibrium aliis ſeruire: non pertingunt eo, quo conantur; ſed nec ſine figura ſtare poſſunt. Neque enim vera & accurata æſtimatione libertas vitæ ſtatim præponitur, ſicut oratoria ſententia fieri ſolet: neq; ciuitati toti vnius ciuis ludibrio ſeruitus contracta cenſetur. Quis enim ferret ita loquentem in quæſtione: vtrum libertas ciuitatis an vita vnius ciuis præferri debeat?

Facile etiam apparet, quid de Mauregati Hiſpaniæ Regis pudenda pactione iudicandum ſit, cum quinquaginta nobiles puellas, & totidem plebeias, Arabum libidini, veluti tributum annuum Pag. 33. & 34. conceſſit: memorantibus Scriptoribus *Hiſpanicis, qui, in Carolo Magno, nominantur.*

Deduxit nos hic locus ad pactiones bellicas, in quibus quædam non iure belli, ſed hoc, quo de loquimur, jure ſupereminente videmus expediri. Quid enim aliud præſtare poteſt, vt loco & cauſa totius ciuitatis, pauci aliqui, iique inuiti obſides dentur? Nam de volentibus minus difficultatis apparet. Obſidum autem primo quidem libertatem, deinde vitam, nunquam ſola bona aut jura obligari, niſi diſertis verbis aliud dictum fuerit, citra ambages intelligi poteſt. Illud enim in obligatione ſumendum eſt, quod in manu eius eſt poſitum, aut quod conſequi poteſt is, cui obligari volumus. Bona autem & jura alterius, plerumque ſocietate ciuili

diſſo-

diſſoluta, adipiſci non licet. Vitam porro obſidum valide obligari, etiam cum nihil aliud dictum eſt, quam illud; *hi ſunto fidei pactæ obſides*, non credo vllos apud populos dubitatum. Neque opus eſt, vt arceſſamus hanc diſputationem, ab eo jure, quod quiſque in vitam ſuam habeat, aut non habeat; & quomodo id à ſingulis ad ciuitatem traductum ſit, oſtendamus. Sola eſt, quæ rem conficit, ipſa actionis formula. Id enim actum cenſetur: *Niſi ſeruauerimus, quæ conuenere, tum violatæ fidei pœna ab obſidibus, quos dedimus, tanquam cariſſimam ciuitatis noſtræ partem, expetere vobis jus faſq; ſit.* Atque ita accurate diſtingui debent iſta: an ciuitas ſe, aut partem ſui ad pœnam vel quaſi obligare poſſit? & an obligatio ad pœnam ex culpa totius ciuitatis, in paucos, & partem ciuitatis transferri poſſit? in qua poſteriore quæſtione præſertim illud animaduertendum eſt: quod obſides, delinquente ciuitate, non poſſunt non innocentes haberi. Hic ergo forte omnia rimantibus, nihil occurrerit rectius, quod dicatur, quam hoc: Ciuitati obſides danti, propter firmum fidei ſeruandæ propoſitum, illum euentum, quo obſides violari poſſent, morali æſtimatione pro nullo eſſe; qui ſi certus eſſet, aut probabili conjectura ſecuturus putaretur, dubium nullum eſt, quin talis obligatio obſidum innocentium pro culpa ciuitatis nocentis, illicita haberi deberet. Ita de obſidibus, ſponte vtriuſque partis, & in pactione æquali datis acceptiſque loquimur. Aliter judicandum eſt, cum is, qui bello ſuperior eſt, aut victor, inter cæteras pacis aut deditionis leges, certum numerum obſidum imperat. Vel enim tum imminutio imperii facta eſt, vt jam nullus dominio eminenti locus ſit; vel manente imperio neceſſitati paret ciuitas, non alio tamen propoſito, quam quod modo explicauimus. Idque eo magis procedit, quo honeſtius tractantur obſides, quamdiu fides dantium non vacillat. Nulla enim fere gens eſt, quin in fauorem obſidum, conſtante ciuitatis, vnde traditi ſunt, fide, aliqua vel more vel lege induxerit. Antiqua exempla nota ſunt: In *lege Friſionum* honoratiſſimis perſonis æquiparatur. *Qui obſidem occiderit, nouies eum componat.* Sicut nimirum cædes, legati Regis, aut Ducis, aut loco ſancta facta, expiari ſolebat. Confer cum tit. 20. tit. 17.

De traditione & ceſſione totarum prouinciarum, regionum, vrbium, vna cum incolis, per pactiones, poſtea agetur. De incolis

& ciuibus hoc tantum annotabimus: Partem ciuium inuitam alienare, extra neceſſitatem, inciuile & iniquum. Qui autem pactione bellica, haud ſane lubens, ſed neceſſitati obſecutus, ſuo jure in ciuium partem cedit, quatenus ſine pacto alienationis id fieri nequit, dominii eminentis vſu defendi poteſt, etiam aduerſum inuitos. In qua tamen re gentibus pleriſque placuiſſe videmus temperamentum liberæ demigrationis, quantum ad homines, peti fere & concedi ſolitum. Id quod præſertim, vbi mutandæ religionis periculum ſubeſt, neque negligi, neque negari ſine injuria poteſt.
I. B. 2,6,4. & 3,20,3. Quod autem hac occaſione apud *Grotium* diſputatur, & à *Clariſſimo Feldeno* impugnatur; *partem ciuitatis plus habere juris ad alienationem ſui, in ſumma neceßitate, ſine conſenſu ciuitatis; quam ciuitas habet ad alienationem partis non conſentientis*, id neque recipere ſine commoda interpretatione licet, vt ex jam dictis animaduerti poteſt, & declarari ſubtilius debet. Quando, exempli gratia, vrbs aliqua ab hoſte obſeſſa aut impugnata, ad extremum deditur in alienam fidem atque poteſtatem, atque adeo ſuo facto alienatur, ſiue deſinit eſſe pars ſuæ ciuitatis, fitque pars alterius: non dubitandum eſt, quin obligata fuerit ſuæ ciuitatis corpori, ad reſiſtendum hoſti, & vitandum alienationem, donec vlla ſpes conſeruandi ſe ſuaque repugnando, ſupereſſet. Sed hæc obligatio habet naturaliter terminum, quem dixi: ineſtque ei exceptio interitus ſiue excidii. vt enim interitum potius, quam alienum imperium eligeret, illa obligatione nemo dixerit contineri. procederet enim eo, quo procedi in ordine ciuili non debet. Itaque tali neceſſitati data alienatio, non ignoſcenda tantum, vt quidam putat; ſed juſta reputanda eſt, quod *Grotius* voluit. Sic ciuitas, quæ non eſt in patrimonio imperantium, obligata videtur ſingulis partibus, ne quam inuitam alienet, ſed cum exceptione neceſſitatis ac dominii eminentis, quod abſque neceſſitatis reſpectu hic non conſideratur. Quæ exceptiones tacitæ pars illius ipſius juris ſunt, de quo loquimur. Addenda ſunt his, quæ de captiuis redimendis aut deſerendis
3,21,24. dubitantur.

Manere conſtituimus intra limites argumenti, atque adeo, quæ circa conſtitutionem ac deſtitutionem magiſtratuum, munerum, officiorum, curationum; circa honores & priuilegia, vel vt varia diſpenſatione dantur, vel vt eripiuntur; circa alia eiuſmodi perſona-

ſonarũ jura; aut munia, altiore videntur prouiſu, aut manu potentiore expediri; ſuis locis concludenda, neq; in alienos dominii eminentis fines cogenda arbitramur. Tali enim commixtione, ciuili philoſophiæ, quæ via & ratione compoſitâ excoli deſiderat, parum conſuli videmus: inprimis autem partitam probe de juribus maieſtatis diſciplinam denuo intricandam, & prætextu dominii eminentis inuoluendam neutiquam judicamus.

Perſonis proxima ſunt jura perſonarum & actiones inde enatæ. Ita liberum eſt cuique ciui promittere, contrahere, jurare, quatenus nulla lex ciuilis poſita, modum aut impedimentum conſtituit. Videmus tamen, exigente publica vtilitate (abſque ea enim neceſſitate, ſeruari talia in commune prodeſt) his, quæ ita acta ſunt, effectum adimi ex vi ſupereminentis dominii, ſicut *Grotius* monuit. I. B. 2, 13, 20.
Idem qui alibi quærit; an fides priuata in bello propter vim eminentis dominii poſſit conualeſcere? In reſponſione locum non 3, 23, 5.
ſemper habet, quod ait: pacta, quæ maius malum euitant, publice vtilia haberi oportere. Eſto autem, vt hoc, æquitatis amore concedamus ſemper obſeruandum (quanquam aliqua, quibus priuati maius malum euitant, publice admodum noxia eſſe poſſunt) ipſa comparatio vtilitatis non minimum in alteram partem momenti habebit. Fatebitur aliquis, promiſſa ſeruari, publicæ vtilitatis intereſſe, ordinario loquendi ſentiendique more. At vero extraordinaria vtilitas publica, eaque neceſſitatis telis armata ſuadebit, ne ſumma poteſtas permittat fieri, quod priuatim dictum, abſque publico intetrimento effici nequit. Quod de legislatoria poteſtate, & obligatione legum additur, commode cauteque accipiendum eſt, ſicut alibi oſtenditur.

Et jura quidem, quæ in pœnam auferuntur perſonis, non attingimus: ſunt enim alterius generis, cum hic tantum ſermo ſit de jure quæſito auferendo, publica neceſſitate expoſtulante, vi dominii eminentis. Atque huc referri ſolet, reuocatio beneficiorum Grot. 2, 14, 7
Principalium etiam quæ vim perfectæ donationis habent: ſi publica ſalus exigat. Quanquam non parum plerumque dubitationis 2, 14, 13.
ſubeſt. Conſiderari enim ante omnia debet: an Princeps beneficiorum largitor, jura habeat vere Regia, ſiue an vere præditus ſit ſumma poteſtate. cuius ſolius actio hic ſpectatur. Deinde, de fiſco ne ſuo largitus ſit, an de Regni bonis. Vbi & illud ſatis apparet: ſi

fiſcus Principis per calumniarum omne genus & rapinarum ditatus fuerit, amitti fauorem, donationis tanquam de proprio factæ. Amplius attenditur, vitio ne animi prodigi, an ſuffragationibus ſubdolis hominum, quibus facilitas Principum in quæſtu eſt, tales donationes factæ ſint; rationem habeant, an ratione careant. Porrò: fiatne reuocatio, per eundem, qui dedit (quod rarius eſt, & cum aliqua labe conjunctum, ſi ſuam ipſe manum, ſuum ſigillum refutarit) an per ſucceſſoré, qui aduerſus Rempublicam tali deceſſorum facto obligari non videtur potuiſſe. Solet & temperamentum quæri non ſimplex. Nam in quibuſdam plane circumventus Princeps, tanquam meritis & merentibus donauit, quorum nulla prorſus ſunt merita. His ergo quo minus eripiantur, reique publicæ reddantur, quæ per obreptionem adepti ſunt, non longa videtur diſputatio. niſi quod vel numero, vel propinquitatibus talium hominum, effectu arduum fieri poteſt negotium. Tum vero vſitatius eſt, vt pars aliqua liberalitatis penes poſſeſſores relinquatur. Exempla ſunt nobilia in Principatu Galbæ & Baſilii Macedonis.
Tac. 1. H. 20. quorum ille, cum Nero bis & vicies millies ſeſtertium (ſiue LV. milliones, vt hodie loquuntur) *donationibus prodigis effudiſſet, appellari ſingulos juſſit, decuma parte liberalitatis apud quemq; eorum relicta;* atque hoc, *cunctaſcrutantibus juſtiſſimum viſum eſſe*, Hiſtoricus ait, *inde repeti pecuniam, vbi inopia cauſa erat*: hic, vacuatum profuſionibus Michaëlis deceſſoris ærarium ita ſupplendum ſtatuit; *vt*
Zonar. tom. 3. *ab iis, qui nulla probabili de cauſa accepiſſent, repoſceretur pecunia, vel ſummæ dimidium ſaltem.* Ita quidem Zonaras. Sed *Conſtantinus Imperator in vita Baſilii* refert: *Conſiliarios vna omnes voce ſuaſiſſe*, αὐτοὺς
cap. 23. ἐκείνους τοὺς κακῶς ταῦτα λαβόντας ἀντιστρέψαι πρὸς τὸ δημόσιον, *Vt illi ipſi qui male iſta ceperant, ærario redderent. Baſilium autem vltra dimidium nihil exigere voluiſſe.* In Gallia ſub initia Caroli IX. cum deliberaretur de ære alieno ſub prioribus Regibus contracto, diſſoluendo; *non recuſabat Rex, & circa eum Proceres, quin, ſi comperiatur nimiis donationibus & immenſis largitionibus exhauſtum ærarium, ad earum*
lib. 28. p. 12. *reſtitutionem, qui acceperunt, compellerentur.* ſicut ex *Thuano* petas licet.

Sed & in beneficiis ac priuilegiis probabili ratione impetratis conceſſiſque jus ſingulis quæſitum, ſæpe interrumpi, nec nunquam tolli dominio eminente poteſt, non tantum ab auctore privilegio-

vilegiorum, ſed & à ſucceſſoribus. In qua re explicanda, non ſine temeritate verſatus eſt *Bodinus*: illuc tantum reſpiciens, quouſque Princeps maiorum aut ſuis legibus, ſiue etiam jureiurando ſuo obligari poſſit. Ac de jureiurando quidem ſummarum poteſtatum, cuius ſanctiſſima eſt obligatio, dolendum, quod neque noſtra ætate deſint homines, qui dilutius, quam viros graues; & improbius, quam Chriſtianos decet, ſcriptitare non dubitarunt. Verum iſta non ſunt huius loci. Priuilegia cuiuſcunque generis concedere, operis nomothetici eſſe ſciunt, qui veterum Philoſophiam ſequuntur. Temporaria illa ſint, an perpetua; præjudicent ſucceſſoribus nec ne; partim ex materia, partim ex conceptis verbis ſiue formula æſtimandum. Sic nobilitatem familiæ, vel vnius hominis inſigni merito conceſſam, perennem eſſe, magna & publica ratio poſtulat. Neque vnquam poteſt incidere tempus, quo nobilitate abrogata Reipublicæ opus ſit. niſi quod in pœnam ſummorum criminum quibuſdam adimi poteſt. Sed, quæ nobilitatis honorem comitari ſolet, immunitas vectigalium, onerumue aliorum, auctoritatem dominii eminentis agnoſcat oportet: quæ legis opera vel interquieſcere jubeat, vel mutationem ſubire aliquam, cum temperamento ſcilicet, quod naturæ dominii eminentis ineſſe, amplius poſtea apparebit. 1. de Repub. 8.

Liceat hic obiter attingere illam quæſtionem. Si Rex aliquis creet Comitem, Baronem, eique vi Comitatus aut Baronatus, tribuat juriſdictionem in ſubditos, aliaque jura cum hac clauſula, *ſalvo jure ſuperioritatis*, quomodo id accipiendum interpretandumque ſit? Non dubitauerim, vt noua voce *ſuperioritatis* hodie vtuntur, Comitem illum, ſiue Baronem, *Landſaſſium*, ſicut itidem noua appellatio obtinet, Regis deſignari; quem auctorem ſui honoris & juris agnoſcit. Eoque ipſo ſimul ſtabilitur Regi, qui non tantum nomine, ſed jure regio eſt, etiam Dominium eminens, non minus in Comitatu, aut Baronatu tali, ſi Reipublicæ neceſſitates huc vocent, quam alios apud ciues exercendum.

Ponit *Grotius* in exemplis dominii eminentis, veritatem ad ſubditos occultatam: auctoritate *Platonis* vſus, qui hac mente conceſſerit imperantibus falſum dicere; tum *Ioſephi commento* erga fratres, vbi & *Theodoretus* προσωπεῖον ἀρχικὸν in eo agnoſcit, & *Salomonis judicio* inter mulieres. Et fatendum eſt ſane, *Grotium* in diſquirenda doli I. B. 3. 1. 15. perſonam imperatoriam.

doli ac mendacii natura incomparabilem quandam induſtriam adhibuiſſe : atque hoc ipſum appoſite ad ſuam diſputationẽ animadvertiſſe, non eſſe pro dolo & mendacio habendam tam vtilem publice ac priuatim aut certe innoxiam veritatis diſſimulationem. Sed qui illam philoſophiam de dolo bono, vt nunc ita loquamur, tractant, ad ea & eos porrigunt ſententiæ ſuæ explicationem, vbi ab vltima dominii eminentis ratione nullum quæritur auxilium. Neque ego profecto vnquam ſuaſor cuiquam extiterim, vt non ſtrenuum magis, quam ſubſidiarium, & ſancta religione ſeptum concluſumque hoc remedium ad alia producat, quam neceſſe eſt. Videndum ergo, an ſatis vere recteque ita dicam : ſumma poteſtate ciuitatem regentes, omnibus & ſingulis ciuibus ita obligati ſunt, ad veritatem ſuorum conſiliorum, propoſitorum, actionum, in Republica adminiſtranda, nude ac ſimpliciter, ubique & ſemper enuntiandam, vt de his aliquid occultare aut tegere, niſi neceſſitas publica imperet, neutiquam illis liceat. Quicquid dubitabitur in hac oratione, id ſententiam Grotii non patietur in vado eſſe. Niſi quod in populari regimine, res expedita eſt. Cum enim ibi ſumma poteſtas penes ipſum totum populum ſit, ratio ſeparandi juris, quod actiones publicas ſpectat, quæcunque ponetur, commentitia erit. Etiam ſi populus, adminiſtrationem non jus ſummæ poteſtatis cuidam parti ciuitatis committeret, niſi diſertis verbis conceſſum eſſet, celare quædam populum, nullus jam locus eſſet dominio eminenti, quod totius ciuitatis eſt in partes, non partis in ciuitatem.

Agunt quidem, vt hoc ſemel hac occaſione annotemus, etiam minores poteſtates & magiſtratus interdum quædam, quæ dominio eminenti tribuimus, & tribuemus. Verumenimuero niſi mandatis eorum id contineatur, merito audient: neq; imperatum tibi hoc eſt, & rationem facti apud ſummam poteſtatem reddes. Finge, & abſolui tale factum. nullo merito cauſam defenderis, ſed judicis æquitatem commemoraueris. Raro tamen eiuſmodi dubitationibus locus relinquitur in accurata Reipublicæ tractandæ conſuetudine. Tam diſertis enim verbis, tanto futuri prouiſu, tam excogitatis formulis iſta præſcribi ſolent præpoſitis rebus gerendis, vt, nec hærendum habeant, vbi vſus venerit, neque timere poſſint, qui præter imperata & præſcripta nihil fecerunt.

Progre-

Progrediendum eſt ad ea, quæ in hoc argumento, vt ſola, pluribus innotuerunt: Bona ſcilicet ciuium. Quanquam & miſceri ſiue concurrere bona & jura ſæpe videmus. imo nullus de bonis ciuium ſermo incipi poteſt, quin de jure circa bona illa aliquo ſingulorum ciuium, in quod ſumma poteſtas, ex vſus publici neceſſitate ſuccedit, agendum ſit. Diſtinctioni tamen locus eſt, quia non in vicem commeant iſta; juraque etiam alia, quam bonis accommodata, noſcuntur. Non abs re fuerit, ſi ordiamur ab hiſtoria vineæ Nabothi: vbi *Philippus Melanchthon* hanc format quæſtionem: *Recte ne fecit Naboth, quod non ceſſit vineam Regi petenti, cum Reges etiam dicantur Domini priuatarum facultatum?* Reſpondet: *Diſtinctio dominiorum ſeu proprietas eſt juris gentium, vel, vt Philoſophi loquuntur, juris naturalis. Hanc ergo conturbare, & aliena ſine juſta cauſa rapere, non licuit Achabo.* Addit: *Nabothum nullo ſuo facto meruiſſe amittere libertatem, & cum ea, dominium rerum ſuarum. Quod enim alibi in jure Regio ponatur;* Agros veſtros & vineas collet, *id accipiendum de ſtipendiis, & ſumtibus in adminiſtratione Reipublicæ, ad communem neceſſitatem faciendis: non quod prætextu Imperii Reges ſint Domini omnium priuatarum facultatum, quanquam alibi laxior, alibi adſtrictior, pro diuerſis regnorum formis, comperiatur libertas.* Transferre porro licebit hanc hiſtoriam ad rem noſtram. ſi fuiſſet in vinea Nabothi aduerſus imminentem hoſtem propugnaculum excitandum, ſi caſtra locanda; jure, de quo nunc agimus, ad hos vſus vineam potuiſſet poſtulare Rex, inita ratione repenſandi damni, de qua mox amplius. Nunc voluptati tantum & commoditati priuatæ ſeruientem, nullum jus tuetur. Et in Nabotho, nihil aliud quam ruſticitatem accuſare, apud *Ioſephum* audet Achabus. Vxoris quoque Iezabelis fatale ſcelus, ipſo molimine exitii in innocentem ſtructi, oſtendit: non potuiſſe viuo honeſte eripi optimo jure poſſeſſa.

1. Reg. 21.

Epit Phil. moral. p. 248.

1. Sam. 8, 14.

lib. 8. Antiq. c. 7.

Ponemus exempla inſigniora. Sit vrbs aliqua munienda, vt olim Athenæ; & breue quidem intra temporis ſpatium. deſit autem materia & lapides. Sumi poterunt ex hortis aut prætoriis ſingulorum, ſub conditione compenſationis. Idem fieri poterit, vt horti, agri, ædificia ſingulorum, munimentis occupentur. Aut durante obſidione, ædes priuatorum deiiciantur, vt ratio belli dictat. Sit in obſeſſa vrbe fames: recludi poterit ſingulorum annona

Cornel. Nep. in Themiſt.



& de-

& deſcribi; &, vel inuitis dominis diſtributio æqualis fieri in omnes: venditio item imperari nolentibus.

Sit vrbs aliqua confuſis ædificiis, nulla platearum amplitudine, aut diſtinctione: ſicut requirebat commoditas importandarum & exportandarum rerum, aut defenſionis ratio aduerſum incendia & vim hoſtilem. dirui videmus quaſdam domos, ne ordini & diſpoſitioni obſtent: non ſine compenſatione tamen. Quam neque Nero, vtut prodigus jam famæ ac pudoris plane neglexit: quando poſt incendium (valde id quidem ſuſpectum) melius & ordinatius extructæ domus ſunt, dimenſis vicorum ordinibus, latis viarum ſpatiis, cohibita ædificiorum altitudine, patefactis areis, additis porticibus, quæ frontem inſularum protegerent. *Eas* enim *porticus*
Tac. 15. A. 43. *Nero ſua pecunia extructurum, purgataſque areas dominis traditurum pollicitus eſt. Addidit præmia pro cuiuſque ordine, & rei familiaris copiis: finiuitque tempus, intra quod effectis domibus aut inſulis, adipiſcerentur.*

Vias publicas ſternentibus, aut munientibus, ſicut vſus ciuitatis poſtulat, occurrunt agri, prata, prædia priuatorum. Hæc quoque vigor eminentis dominii peruadit. redditis alibi, aut penſatis, quæ in publicum verſa ſunt.

Sueton. Aug. 29. Auguſto Romæ *fori exſtruendi cauſa fuit, hominum & judiciorum multitudo, quæ videbatur, non ſufficientibus duobus, etiam tertio indigere*: ſed *fecit* hoc *forum anguſtius, non auſus extorquere poſſeſſori-*
Id. c. 56. *bus proximas domos*. id quod ciuilitatis nomine *Hiſtoricus* commendat. Quid ni laudabimus hanc Auguſti ſententiam, cum vltra id, quod neceſſe erat, progredi noluit? Habent quidem iſthæc talia ſuam latitudinem, neque in puncto ſemper finiri queunt. Optime autem vtetur tam fortibus præſidiis, qui minimum ſibi ignoſci cupiet.

Vix huc videtur pertinere illud ædificiorum & operum ge-
Ep. 10, 34. nus, quod *dignitas ciuitatis, & nitor ſeculi poſtulat*, vt *Plinius* deſcribit. ſupereminentis enim dominii præſidio, incolumitas potius & conſeruatio ciuitatis ſuſtentatur, quam amplitudo & ſplendor ex-
Ep. 10. 50. ornatur. Si tamen, vt iterum *Plinius* loquitur, *quantum pulchritudinis, tantum vtilitatis habitura* ſunt eiuſmodi opera, neque ratio
Tac. 1. A. 9. publica nulla eſt, vrbes quaſdã principes eſſe *magnifico ornatu*: non erit nullus plane locus dominio eminenti, adverſum *κακοήθειαν* refracta-

fractariorum quorundam ciuium. Sed ne fortius, quam par eſt, id juris vſurpetur, vel fortuna, vel virtus imperantium prouidere ſolet. Modo enim genius ſeculi & affluentia, vltro talibus propóſitis conciliat ciuium animos: modo juncta compenſationi humanitas ac perſuaſio demit, quicquid amari ineſſe potuit negotio. De cetero compeſcenda interdum eſt cupiditas animi in magna & ſumtuoſa proni.

Veniemus ad exemplum domeſticum, quando pactione Oſnabrugenſi, difficilima deliberatio incidit, quomodo Regibus paciſcentibus, Sueco, Galloque, locorum jure belli poſſeſſorum reſtituendorum nomine, ſatisfieret. Prima, quæ de cedendis quibuſdam prouinciis ac ditionibus ferebatur, vox, neceſſitatis publicæ jure, voluit exaudiri: Neque tamen extra inuidiam, & contradictionem fuit, inter illa ſedulo tum diſceptata: Quis auctorem ſe huius rei facit, & quo jure? Qui, & quot ſubſcribere tali ſententiæ audent? Et quænam, de rebus vllius ex Ordinibus inuiti, pactio eſſe poteſt? Donec multis vltro citroque dictis, tandem *Cæſarea Maieſtas de conſenſu Electorum, Principum & Statuum imperii, cumprimis Intereſſatorum, S. R. M. Regnoq; Sueciæ conceſſit certas ditiones, pleno jure in perpetuum & immediatum Imperii feudum*; illis autem, qui jure ſuo in has ditiones ceſſerant, Principibus, *pro æquiualente recompenſatione* (retinemus enim verba ſanctionis pragmaticæ) pari modo & formula, tradidit alias ditiones; qui ita ſibi ſatis factum declararunt. Eadem ratione Gallia *ab Imperatore & Imperio & Domo Auſtriaca*, alia, nexu feudali plane libera recepit. Qui rebus tractandis interfuerunt, ſciunt, iſtâ conſultatione ſupereminentis dominii rationes probe excuſſas eſſe. in quantum ſcilicet Imperium Romanum, vt vnam Rempublicam conſideramus, in qua hoc jus Maieſtatis non niſi ab Imperatore & Imperio, ſiue Ordinibus ſimul exerceri potuit. Ad quæſtiones autem conſilii, magnas illas quidem & profundas, quæ tum in argumentum diſputationis venerunt, circa negotium vnis cauſis, conditione diuerſa terminatum, nihil attinet ſermonem proferre.

Inſtrum. Pacis Cæſ. Suec. art. 10.

Inſtrum. Pac. Cæſ. Gall.

An & exterorum bona ac jura ſupereminenti dominio ſubiici fas eſt? Negat *Grotius*. niſi quod ſupplendam cenſemus hanc ſententiam, ex doctrina de ſubditis temporariis, quos appellitant. Nihil enim verius videtur hoc dicto: Qui ex cauſa temporaria

I. B. 2, 14. 8.

 agno-

agnoſcere tenetur ſummam poteſtatem huius aut illius ciuitatis, ſiue ſubditus temporarius factus eſt, ille non poteſt in tantum detrectare aut defugere auctoritatem dominii eminentis.

Nec alio videntur fundamento niti Principes, qui bona exterorum in portubus ſuis deprehenſa, neceſſitatibus Reipublicæ ſuæ accommodare, ſub obligatione mutui, non ſunt veriti. Anno ſuperioris ſæculi LXVIII. magna vis pecuniæ mercatorum Genuenſium, aliorumque Italorum, ex Hiſpania in portus Anglicos, perſequentibus Gallis, delata erat: Quam cum Albanus, tanquam Hiſpanicam, falſo vindicaret, Regina Eliſabetha ſtatuit fiduciaria cautione interpoſita, à mercatoribus mutuo ſumere: *quod Principes de bonis in ipſorum portubus deprehenſis aſſolent; & Hiſpanus ipſe nuper*

part. 1. ſub fin. ann. 1568. *factitarat*. Ita *Camdenus*. Cui *Meurſium* addas licet in rebus *Belgicis*. Non diſſimile eſt, quod *Camdenus* memorat de *penſitatione* Oreſuntica (Laſtgelt) *qua triceſima pars omnium mercium mutui nomine,*

part. 3. anno 1582. *ardente inter Suecum & Danũ bello, exacta fuit, cũ promiſſo, vt bello finito refunderetur*. Quin & priuilegia exteris conceſſa, non obſtare ſalutis publicæ vindiciis Regina Eliſabetha iudicauit; cũ Hänſeaticis priui-

Camden. part. 4. an. 1589. legia obtendentibus reſponderet, de Holcadibus interceptis: *aliter ſe facere non potuiſſe, niſi perniciem ſibi & ſuo populo ſponte attrahere maluiſſet. Priuilegia, quæ ſunt leges priuatæ, contra publicam ſalutem, quæ Lex ſuprema, non aſſerenda*. Verum hic magnopere cauendum, ne auaritiæ & injuriis obtentui ſint, publica juris nomina: probeque conſcientiam ſuam excutere debent Principes eorumque Amici, quo animo, qua neceſſitatis ratiocinatione, quo juſtitiæ propoſito, ad ea veniatur, quæ nemo facile ſponte eligat, vbi vitare licet.

Hinc pleno laudatur ore Imperator Conſtantinus, ſiue potius Antoninus; quod aduerſus fiſcum ſuum, cuius vtilitatibus animoſe alii velificantur, naufragos tueri ſtatuit, voce humanitatis

*l. ſi quando 1. Cod. de naufr. XI, 5.* pleniſſima vſus: *Quod enim jus habet fiſcus in aliena calamitate, vt de re tam luctuoſa compendium ſectetur?* Non enim alias deerat maritimis ciuitatibus & inſulis *νόμος θαλάσσης* ſiue lex quædam nautica, quæ naufragorum bona fiſco per publicos ſeruos vindicabat, ſicut

*Vid. Iac. Gothofred. ad h. l. ὑπόμνημα: cap. præſertim II.* diſcimus *ex l. Ἀξίωσις ſeu deprecatio 9. ff. de l. Rhod. de jactu*. Quam quidem Antoninus, cum fiſcum ſuum ipſe ſeuerius regeret, illis tamen adimere noluit, ex cauſis, quas conjicit *Iacobus Gothofredus nobili commentario ad illam legem*. Carolus autem V. Imp. & alii Principes,

pes, egregio temperamento jus dominii eminentis circa naufragia moderati ſunt: conſtituto certo tempore, exempli gratia, annuo, intra quod mercatores & domini, ſua, probato dominio repetere poſſint; Nemine autem comparente tum demum fiſco cedant. Et quia, periculum aliquando eſt, ne merces corrumpantur, ſub haſta venditarum pretium aſſeruatur, vel domino, ſi compareat, vel fiſco, poſt exactum tempus, ſicut amplius refert *Antonius Perezius.* *Ad Cod. lib.11. tit. V.§.29.*

Mutuantur ex ratione dominii eminentis ſuam conſtitutionem Legumlatores, *qui naues à piratis captas, eorum faciunt, qui eas eripiunt piratis.* quales apud Hiſpanos & Venetos leges memorat *Grotius*; & defendit: *neque enim iniquum eſt*, inquit, *vt priuata res publica vtilitati cedat, præſertim in tanta recuperandi difficultate.* I. B.3, 9, 17. & not,

*Compenſationem* dominio eminenti naturalem, vt ſic loquar, & intrinſecam haberi oportere, ex ante dictis intelligi poteſt. Sicut enim dominos rerum, quarum jactu nauis leuata eſt, æquiſſimum eſt, partem recuperare ab aliis, quorum res jactu ſeruatæ ſunt: ita qui onere omnibus ciuibus debito onerati ſunt, merito ſubleuantur à reliquis, quos in ſocietatem vt effectus fructuſque, ita oneris, ratio ciuilis ordinis vocat. Debetque hæc compenſatio fieri vſque ad partem, quam pro virili debebat contribuere in publicum nomen, qui totum onus ſuſtinuit. In qua re fides ciuitatis ita ſancte verſari debet, vt, ſi hoc tempore forſitan impar huic præſtationi ciuitas videbitur, in futurum obligata ad compenſationem maneat. *Quandocunque* enim *copia ſuppetet, exſeret ſeſe quaſi ſopita obligatio,* vt recte *Grotius* animaduertit. Ita in obſidibus quoque, *ciuitas aut eius rector tenebitur illud incommodum, ei qui patitur, aut proximis repenſare:* eodem annotante. I. B.3, 20, 7. 3, 20, 52.

Eſt tamen, vbi compenſatio, per rei naturam locum non habet. vt in ceſſis hoſti prouinciis. Ita caute *Grotius* in explicando Dominio eminente; compenſationem requiſiuit ex communi faciendam ei, qui ſuum amiſit, *ſi fieri poteſt.* 2, 14, 7.

Temperamento Dominii eminentis intrinſeco, de quo egimus, accedunt & alia; quæ regulis officii, æquitatis, prudentiæ, modeſtiæ debentur; quando vel exercetur hoc jus, vel de eo exercendo conſultatur. Conſcientia enim eſt, præſertim Chriſtiano

more erudita, quæ rectores ciuitatum eorumque conſiliarios interpellat; ne abuti tam ſancto ſalutis publicæ expediendæ remedio in animum inducant; ne præpropere, ne temere aut auide in hoc negotio verſentur: vt cauillationibus eorum, qui vbique ad extraordinaria & ſubſidiaria, nec ordine, nec jure viam affectant, aures occludant: vt, quæ tractatu dura, à tractabilioribus probe diſtinguant: vt à dominationis herilis, de qua hic nihil agitur, propoſitis animum deflectant. Quanquam ne herili quidem imperio interitos ratio deficiet, quæ ad moderationem ducat. Prudentia autem, etiam vbi jus fundatum eſt, conſiderabit tempora, animos, fata; adeoque quid factum infectumque velit, eliget: nec in præſens modo rem conficere, ſed in longinquum diſponere cupiet. Modeſtiæ denique pulcherrimum opus in eo verſabitur, ſi perſuaſiſſe magis quam imperaſſe ciuibus, quæ dura ſunt, videberis: ſi non verborum modo comitate, ſed conſtanti fide ciuilem ac æquabilem animum iis, qui publico nomine jacturam faciunt, approbaueris.

Omnino enim bona fide ſumma poteſtas, vel compenſationem ciuibus, ſi non ſtatim repræſentari poteſt, vel pactionem exteris, ad quam dominii eminentis ope profectum eſt, præſtabit. neque neceſſitatis imperio, cuius ad ſalutem expediendam valuit auctoritas, ad cauillanda, quæ acta ſunt, vtetur. Veriſſime enim hic locum habebit illud priſci Oratoris: *Non eſt vis, vbi aliquid expediendæ rei cauſa patiendum eſt, ſed ratio.* Redemerit aliquis bellum internecinum, pace, quæ partem ditionum tradiderit. idem ſcilicet fecerit, quod faciunt, qui partem corporis ſui abſcindunt, vt reliquum corpus ſeruetur. Nec poterit cauſari vim ſibi adhibitam à paciſcente. *Non eſt* enim, inquit iterum Orator, *admouere vim, aliquid cum certa conditione promittere.* quam nimirum eligis, vt rebus tuis vtilem ac neceſſariam. Quæ præſidia publicæ fidei niſi ſummo ſtudio conſeruentur, nulla poterit, procedente in infinitum calumnia, ſocietas conſiſtere.

Apud M. Sen. contr. IV, 26.

Grot. I.B. 2, 24, 6.

In compenſatione illud non fruſtra dictum eſt, totius ciuitatis viribus faciendam eſſe. id quod in natura negotii ineſſe, ſatis intelligitur. Si enim vicinorum tantum, aut paucorum ciuium damno, ceteris non appellatis, reſarciretur, quod in vſus publicos Dominium eminens inſumſit, querelis non injuſtis locus daretur.

Vnde

Vnde ad æquabilitatem in hoc toto negotio conſeruandam, vbi res patitur, & tam in hunc quam in illum dominii eminentis vigor incumbere poteſt, ſors adhibenda videtur. Atque id temperamentum in obſidibus ſuadet *Grotius*: *Si plures ſint, quorum quis obſes eat,* l. B. 3, 20, 52. *Reipublicæ nihil interſit, danda opera videtur, vt ſorte res dirimatur.* Sicut autem, vbi non huius potius quam illius opera aut res, Reipublicæ neceſſaria eſt, merito ita quæritur dominio eminenti materia, vt æqualitas juris inter ciues præcipue attendatur: ita quando compenſandum eſt, in communi ad onus obligatione, non hic potius quam ille onerandus eſt. Itaque ciuitas ſæpe bonis vniuerſitatis, aut ærario publico vtitur ad compenſandum: niſi noua exactione aut diſtributione res plane opus habeat. Qua occaſione notanda eſt ratio eorum, qui genus tributi (ἐπιβολὴν vocabant) in Orientali Imperio iniquitatis accuſabant. Deſcribunt hoc tributum *Simeon Metaphraſtes*, & *Cyrillus Scythopolitanus*, à *Nicolao Alemanno* laudati ad *Procopii ἀνέκδοτα*, qui & ipſe exagitat, non tamen, p. 100. & 101. vt Iuſtiniani demum tempore repertum, quod *Suidas* verba eius de *Voc.* ἐπιβολή. cetero exſcribens, exiſtimauit. *Quando peſtis & fames, domos & familias hominibus, pagos & villas cultoribus paſſim vacuauerant; tum ne res ærarii deterior fieret in annuis reditibus, decretum eſt, vt à vicinis exigerentur tributa eorum, qui interiſſent. Obtinebat ergo in vniuerſo Imperio, vt vicinorum quiſque, vicini cuiuſque pendere tributa cogeretur, ſiue illos peſtis & inopia abſumpſiſſet, ſiue neceſſitas ſedibus ſuis emouiſſet, aut ſoluendis tributis impares feciſſet.* Patiebatur hic jacturam ærarium, morte & inopia eorum, qui tributa pendebant: quæritur, vnde ſarciendum? certe viribus omnium eorum, qui ærario ad vſus publicos obligantur, id eſt, omnium ciuium. Nemo mihi hic dicat, Dominii eminentis arbitrio (cuius rationes alias ſibi accommodare res tributaria ſolet) in vicinorum prædiorum poſſeſſores hoc onus inclinari poſſe. Fac enim, hanc regionem peſte fameque vaſtatam, alias intactas eſſe in eodem imperio. Cur afflictæ illi regioni onus imponendum eſt ſupplendi ærarii, præteritis florentibus? Ita quidem de hoc genere tributi, (ἐπιβολῆς) ſcriptores ante nominati loquuntur. cuius repertor Marinus quidam Syrus putatur, quodque apud Iuſtinum Imperatorem, Sabam, apud Iuſtinianum, Euſebium Presbyterum, deprecatos memorant, ne eccleſiæ pendere cogerentur. Ex *Nouellis* autem facile mitiora colligas, de Novell. 128. c. 7. & 8.

ἐπιβολῇ

ἐπιβολὴ, quantum ad *ὁμόδουλα καὶ ὁμόκηνσα conſerua & contributaria prædia*, vt reddunt, attinet. Conſiderari interim meretur, quod *ſuperindicti* nomen (quo non hæc ipſa ἐπιβολὴ, quæ Græcis deſcribitur, ſed laxius adeoque minus definita inuidia, extraordinaria indictio notabatur) quaſi tyrannidis quandam ſpeciem haberet, Imperatores Honor. & Theod. ſuſtulerant. ſed hæc in tranſitu. Quanquam alias, vt ante cœpimus dicere, in materia vectigalium & tributorum, haud raro ſit reſpiciendum ad dominium eminens, vt quando de pecuniis, quas etiam ab inuitis ciuibus opulentioribus mutuas exigi, neceſſitas Reipublicæ ſuadet, agitur: itemque de vſuris eo nomine ſoluendis aut non ſoluendis: quæque alia ſunt eius generis.

l. 1. C. de indict. X, 17.

Etiam cum de oppignoranda aut vendenda parte ciuitatis quæritur, vt ærario ſubueniatur, aut neceſſitates Reipublicæ expediantur, ab hac philoſophia aliquod præſidium peti videmus. Concurrunt plura in hiſtoria Boreali, de Scania, Hallandia, Bleckingia, Lyſtris & Huena, quas primum Dani, anguſtis domi rebus, Iohanni Holſatiæ Comiti pignori obligauerant. Poſtea cum extremo *Holſatorum* jugo fatigatæ illæ prouinciæ, ad libertatem aſpirarent,
1332. Regiſque Sueciæ Magni opem reſpicerent, *Comes Iohannes videns ſe tanto aduerſario haudquaquam parem futurum* (refero verba *Iſacii Pontani*) *extemplo, quod dicitur, neceßitatem in virtutem vertens, quicquid è Scania, Hallandia, Bleckingia & Lyſtris ſibi obaratum habebat, id venditione cum Sueonibus habita, acceptis* 70000 *argenti puri marcis, Magno in totum tranſtulit, poſtquam ſumma cum vi & violentia triennium circiter id ipſum tenuiſſet.* Duplex hic titulus occurrit: primum, quo pars ciuitatis à corpore diſcedit neceſſitate compulſa, dum aliter ſeruari non poteſt; deinde venditio. Priori maiorem auctoritatem videtur tribuere *Hiſtoricus*, cum de vtroque ſubiicit: *Varie exinde ſuper ea diſceptatum venditione, quæſitumque, an ei, qui tantum oppignoratam regionem teneret, eius abalienandæ poteſtas eſſet: quamuis Sueci non ea tantum cum Holſato tranſactione, ſed etiam literis indigenarum niterentur.* quas & poſtea agnoſcit Hiſtoricus. Hactenus alio pertinebit, quod & ſe in fidem Suecorum illæ prouinciæ dediderunt, & Comes Holſatiæ ſuum, quod habuit, jus Suecis vendidit. Acceſſit Regis Regnique Daniæ auctoritas, confirmatis, quantâ fieri potuit ſolennitate, quæ acta erant. Id quod conuentio Regum

Hiſtor. Dan. lib. 7. p. 455.

Grot. 2, 6, 5.

Pontan. lib. 7.

Regnorumque Sueciæ & Daniæ abunde teſtatur, literis publicis quas refert Hiſtoricus Danus in rebus Woldemari III. illis verbis: *Item volumus, & firmiter ſtatuimus, vt omnes ac ſingulæ placitationes & literæ, per dictum Dominum Regem* (Woldemarum) *& quoſcunque alios, nobis datæ aut nobiſcum habitæ, ſuper terris Scania, Hallandia, Bleckingia, Lyſter & inſula Huen, in ſuo pleno vigore & robore, per hanc noſtram placitationem & finalem concordiam, in nullo penitus diminutæ vel debilitatæ, ſed potius redintegratæ & de nouo roboratæ ac firmæ ſint, ac in perpetuum ſtare debeant & durare.* Hic noua juris præſcriptio obſeruatur, quando Dania, neceſſario ſuo tempore, oppignoratis primo prouinciis, ſubinde in ſolidum ceſſit, repetitiſque pactis, Suecorum poſſeſſionem & jus firmauit. Secuta ſunt tempora, quibus Regno Sueciæ, per vitia Regis, in factiones ſciſſo, ad periculoſa auxilia conuerſus Magnus ille, Waldemari blandimentis, quibus & minæ miſcebantur, in Scania pellectus, inconſultis pactorū ſuperiorum, qui conſtituti erant, cuſtodibus, reddidit Danis prouincias illas, vna cum literis pactionum ſuperiorum. In qua re notanda, miretur aliquis, verboſius agere ſolitum Hiſtoricum, tam feſtinanter pergere. *Recepit* Woldemarus (inquit) *haud multo poſt volente atque aſſentiente Rege Suecorum Magno, quæ intacta adhuc ſupererant, Scaniæ, Bleckingiæque munitiones ac caſtra: ſimiliter & literas idem Magnus Woldemaro traditas aßignauit, quibus Iohannes Holſatiæ Comes Scaniam ſibi oppignoratam Suecis vendiderat, tum & eas, quibus Scaniæ Proceres Regem Suecorum, vt Principem ſuum inaugurârunt.* Cur hic omiſit literas Danicas ipſius Woldemari & Senatorum, itidem redditas Woldemaro? niſi velit, contra ſuam ipſe Hiſtoriam, in dubio relinquere conſenſum Daniæ. Sinceriora ſunt, quæ ſequuntur: *Sueci hoc nomine Magnum deteſtati cum cognomento Smeek per conuitium vocitarunt, quod ſe deliniri & blandis perſuaſionibus ad iniquas & turpes conditiones induci permiſiſſet.* Et quidem in re minime jam ſuæ poteſtatis. Finge enim Magnum voluiſſe, obtentui ſumere, neceſſitudinem Reipublicæ & præſidium à Dominio eminenti petitum. Fruſtra. hoc enim jus abdicauerat, aut certe commune ſibi fecerat cum fideiuſſoribus & compromiſſoribus, in ſuperiori pactione: *Pontano* quoque verbo tenus relata. Quid? quod in tanta Reipubl. perturbatione, Danis, contra conſuetudinem paciſcendi illis gentibus vſitatam, partium in Suecia contendentium vna, jus firmum dare non potuit? Vnde *poſtea de hac alienatione inter Sueones & Da-*

Iſ Pontan. lib. 8. pag. 468. & ſeqq. a. 1343.

Vid. Eric Vpſalenſ.

Pontan. lib. 8. p. 490.

*nos armis ſcriptiſq́; varie diſceptatum eſt. illis jus ſibi integrum reſeruantibus; his quocunq; acquiſitionis titulo, & tandem longæua poſſeſſione nitentibus.* Adi Clariſſ. Virum *Ioh. Loccenium*, cuius hæc verba ſunt, qui amplius de jure huius traditionis diſputat. Quam diſputationem nunc quidem noſtram non facimus.

Hiſtor. Suec. lib. 3. in ann. 1560.

*Art. 10. §. Exſoluit deniq.*

Quare vt aliquid dominii eminentis auctoritate interpoſita ad alios valide transferatur, cautionibns variis locũ dari videmus. In quibus *ſecuritatis præſtatio* non omiſſa in *Inſtrumento pacis.* Illa ſecuritas in mixto Reipublicæ ſtatu, rectiſſime ad partes corporis ita refertur, vt, ſi Statuum vnus aut plures, quicunque denique Imperii conſors, diſceſſerit à pactione, à ceteris coërceatur. In ſimplici autem Republica, neq; conſultum eſt ita ſtatuere, vt, iſi in Ariſtocratia vera, Optimates non ſeruent conuenta, à populo coërceantur neq; Regiam formulam in Regno ſapit, ſi dictum eſt; quandocunque Rex aut eius ſucceſſores contrauenerint iis, quæ acta ſunt, tum Senatores aut Ordines hoſtiliter ſe iis opponere poſſint ac debeant. Quam formulam alicubi obtinuiſſe ſcimus. Eſt & alius modus ſecuritatis præſtandæ, quando arbitri adhibiti, aut tanquam executores, paciſcentium conſenſu adſciti exteri, aduerſum violatores conventorum, parti læſæ auxilium & arma ſpondent.

Pertinere quodammodo huc videtur & illa quæſtio de certamine ſingulari, non tamen omni: ſed quando ſumma poteſtas præcipit vni aut paucis, vt controuerſiam publicam armis diſcernant. Armis enim tueri ciuitatem & ciuitatis lites, quæ judicio terminari nequeunt, ad omnes pertinet. Hinc dubitari poteſt, quo jure in vnum aut paucos transferatur, quod eſt omnium. Nihil ergo dicunt, qui putant nihil intereſſe, vnius paucorumue, an multorum opera ciuitas vtatur, vbi de ſumma belli agitur. Quæ omnino temere in paucorum manus reſignatur. Neq; tantam vim, quantam ſpeciẽ habet, quod vulgo fertur; de parſimonia humani ſanguinis, & mittendis in compendium belli calamitatibus. Quis enim non videt, ſatius eſſe, vel multorum interitu & calamitatibus redimi libertatem ciuitatis, quæ talibus duellis ſimul & ſemel perdi poteſt: cum ex diuerſo, poſt plures etiam clades, reparari fortuna queat? Temperari ergo ſolent eiuſmodi hiſtoriæ, in quibus non eſt nulla ſuſpecta: vel quod depoſcunt certamen potius, quam jubentur, pugnatores; vel quod ad mores temporum magis quam ad certam juris rationem referantur pugnæ. Sic in certamine inter Turnum & Æneam deſtinato, deliberatur quidem, an Turno imperari debeat

*Vid. Bodin. de Repub. 4, 7.*

Grot. 2, 20, 10.

ſingularis dimicatio cum Ænea, qui ſummus ipſe Dux obtulerat arbitriũ pugnæ: ſed Rex Latinus diſſuadet Turno diſcrimen, nulla juſtæ cauſæ fiducia ineundum. Atq; ita abeſt ſummæ poteſtatis auctoritas. Non ex vero itaq;, ſed figura adjuuat ſuam cauſam Turnus, cum inquit apud Poëtam:

*—— Vobis animam hanc, ſoceroq; Latino Deuoueo.* Virgil. Æn. 11.

Qui autem partes Turni tuentur, iniquam conditionem arguunt: Æneid. 12.

*Non pudet, ô Rutuli, cunctis pro talibus vnam Objectare animam?*

Quod ſi vtraque pars litigans ciuitati ſubeſt, tum vero nullo modo decuerit, hæc ſacra regni (talia enim ſunt omnia jura maieſtatis) in priuatas manus tradere: officioque judicandi, quod publicum Deus eſſe voluit, priuata per arbitria defungi. Notum eſt grauiſſimum judicium *Thuani* de Henrico II. Gall. R. qui certamen ſingulare Vido Cabotio Iarnaco & Franciſco Viuono Caſtaneo, ciuibus ſuis, permiſſum, magno theatro ſpectauerat. Sed hoc genus duellorum alterius eſt loci: neque hic niſi ex occaſione tangi potuit. Quin &, ſi prius illud genus, alio referre maluerit quiſpiam, non habebit nos aduerſarios. lib. 3. hiſt. p. 93 adde totam ſeriem rei in Theatro Honoris, deſcriptam Gallicè.

De Clericis non opus fuit nobis ſeorſum agere. Quæ enim de ciuibus & partibus ciuitatis diximus & de neceſſitate publica, non patiuntur reſtringi dominium eminens. Quæ autem ſunt priuilegia & jura certis hominibus & ordinibus conceſſa lege ciuili, ne contra neceſſitates Reipub. valeant, legislatoris poteſtas vltro præſtat: dum vel tacite ſummam legem publicæ ſalutis & neceſſitatis vbiq; exceptã vult intelligi; vel interpretatione aperta expedit, quæ obſtant. Neq; repetenda ſunt, quæ alii de ſubjectione & exemtione clericorum inquiſiuerunt. Niſi quod in quæſtione conſilii, quotiens à jure diſtinguitur, libenter & ſedulo eliguntur, quæ ad fauorem ordinis, & moderationem faciunt.

In toto quippe hoc argumento, ſicut antea monuimus, nihil eſt negligendum, quod officii, caritatis, boni moris obſeruantia dictat. Vt de durioribus, aut odioſis, quam fieri poteſt, minimum ſumatur. In judicando etiam & ſcribendo plurimum intereſt, ignoſcas aliquid imperantibus, & neceſſitatis publicæ ſenſu humanius ducaris; an directa, vt ſic dicam, juris nomina imponas conſiliis factiſque, vt primum ſibi dominii eminentis vocabulum præſcripſerunt. Fallor, an & illud proderit, ſi diſcreueris non obiter, quo naturalis ratio vocet aut ducat; quid in hoc genere gentibus placuerit; quomodo deniq; legislatio ciuilis ſuas cum dominio eminente rationes interdum conferat.

Deſignata videri iam poſſit, quamuis rudiori Mineruа, huius loci philoſophia. nam & abuſus rei tam ſanctæ, quæſitaque inde obliquis aut malis artibus ac vaframentis politicis ſpecioſa vocabula, facile ex iis, quæ dicta ſunt, dignoueris. vnicam adiiciemus annotationem, de voce *Neceſſitatis*; qua obſcure, ambigue, licenter vti, multis inter artes eſt. Et *neceſſitati* quidem *ſimplici ac abſolutæ* quam vocant, nullum in hoc ciuili genere locum eſſe, notius eſt, quam vt repeti debeat. *Neceſſitas* autem *cum adiunctione*, vt *Cicero* adpellat, adeoque & *neceſſitas finis*, quæ hic attenditur, habet vtique ſuos gradus. neque enim *vltimus* ſemper *articulus neceſſitatis* ſumendus eſt, cum vocabulum hoc auditur. Sed nec inuſitatum eſt, neceſſaria dicere, *quibus tutius certiuſque finis obtinetur*, in comparatione ſcilicet, vbi ex aduerſo conſtituuntur, quæ finis obtinendi ſpem obiecta periculorum ſpecie infirmant & minuunt. Pertinet porro huc, quod *Plinius* exquiſita ſententia extulit: *Summa ratio, ſapientibus pro neceſſitate eſt.* Summa ratio, exempli gratia, quam ſalus populi poſtulat, vel ex magna honeſtate, vel ex magna vtilitate. Quanquam enim alias diſtinguuntur *Vtilitas* & *Neceſſitas*, vtilitas tamen excellens & publica, in rationem neceſſitatis aſſumitur, ſiue vtilitati ea æſtimatio accedere poteſt, vt neceſſaria habenda ſit. Præclare *Cicero*: *Summa quidem neceſſitudo videtur eſſe honeſtatis. huic proxima incolumitatis: tertia ac leuiſſima commoditatis: quæ cum his nunquam poterit duabus contendere.* Sequitur ſubinde: *Quare fieri poterit, vt, cum incolumitati conſuluerimus, quod ſit in præſentia de honeſtate delibatum, virtute aliquando & induſtria recuperetur, incolumitatis ratio videbitur habenda: cum autem id non poterit, honeſtatis. Ita in eiuſmodi quoque re, cum incolumitati videbimur conſulere, vere poterimus dicere, nos honeſtatis rationem habere, quoniam ſine incolumitate eam nullo tempore poſſumus adipiſci. Qua in re vel concedere alteri, vel ad conditionem alterius deſcendere, vel in præſentia quieſcere, atq; aliud tempus exſpectare oportebit.* Addit: *In commoditatis vero ratione, illud attendatur, dignane cauſa videatur ea, quæ ad vtilitatem pertinebit, quare aut de magnificentia aut de honeſtate quiddam derogetur.* Neque comparationem omittit: *Atque in hoc loco mihi caput illud videtur eſſe, vt quæramus, quid ſit illud, quod ſi adipiſci aut effugere velimus, aliqua res nobis ſit neceſſaria: hoc eſt, quæ ſit adiunctio, vt proinde, vti quæque res erit, laboremus, & grauiſſimam quamque cauſam, vehementiſſime neceſſariam judicemus.* Vide etiam, quæ de affectione honeſtatis & vtilitatis addit: vnde quædam res ex tempore & ex conſilio, non ex natura ſua conſideratæ, non tales habendæ videntur, quales ante habitæ ſunt, aut plerumq; haberi ſolent. Accurate diſtinguit *vtilitatem* in re ciuili: quatenus vel ad *incolumitatem*, vel ad *reliquam commoditatem*, gradu non æquali pertinet: & poſſe tamen fieri oſtendit, vt neceſſitas in vtroque genere locum habeat, vel ex natura rei, vel ex temporis & conſilii ratione. Sicut autem in noſtra materia, leuia & minora, & aliunde ad præcipuum finem reflectenda, merito excluduntur: ita ad tantas anguſtias redigi non debet ſumma poteſtas, vt dominio eminente vti nequeat, niſi in vehementiſſima neceſſitate, quæ vim refert. Si enim ne priuatorum quidem actus, vno eo ſoloque neceſſitatis gradu metiri legiſlatores & judices ſolent: quæ ratio ſummo imperio tam rigidam legem dici patietur? Ne tamen in alteram partem licentius euagetur hæc philoſophia, facile præſtabunt, quas ante indicauimus, moderaminis ac temperamenti regulas.

Epiſt. l. 12.

2. de inuent. 58.

*FINIS.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE